

MARELYIN KISS JÓZSEF-TOLDI LÓRÁNT

**Forgószínpad. II.
A Népligetből a rakpartra (1991–1994)***

A magyarországi nemzeti radikalizmus „romlását” követő történetünk kezdete 1989. március 15. Talán ekkor hangzott el először a nemzeti radikális irányzat „náci” minősítése, mégpedig Nemeskürty István hivatalban lévő tévéelnök szájából. Súlyos, rosszat sejtető, elveszejtő vád.

Láttuk az első részben: a *centrumkorszakban* (1988. január–december) a Jurta Színház fogalommá vált az ellenzéki oldalon, talán még azon túl is.¹ A politikai „ellenzék” kisebb-nagyobb körei még nem különültek el láthatóan a „demokratikus”, „népi”, „nemzeti radikális”, „hungarista” s ki tudja, még hány csoportra. A törésvonalak azonban már jelentkeztek. 1988 nem a tagolódások, hanem a találkozások kora. Az állampárti hatalomtól, a politikai rendőrségtől való félelem még jelentős. A „kegyelmi” állapot, az ellenzéki szárnyak együttműködése pár hónapig tartott. Az első időszak jobboldali nemzeti radikális reprezentánsa a kétdiplomás színházrendező-direktor Romhányi László (1944–2005), valamint nemzeti érzelmű „politikusaik” (Balázs

* A tanulmány első része a *Múltunk* 2020/1. számában olvasható.

¹ Berecz János írja memoárjában Havasi Ferenc, a MSZMP Budapesti Pártbizottsága első titkárának mondanóját idézve: „Beszélhetünk-e válságról?” Igen – volt a válasz. Nemcsak az ellenzék, hanem a pártközvélemény, sőt a lakosság körében is gyakori beszédtema az általános rendszerválság. A pártvezetők általános válasza gyengék, ezekkel már elégedetlenek az emberek. „Az MSZMP gyengeségével párhuzamosan más pártok is születőben vannak, elsősorban a Jurta Színházban, de másutt is fellépnek.” BEREZ JÁNOS: *Az én rendszerváltásom*. Okina Bt., Budapest, 2005. 31.

István, Bartal Ferenc, Bosnyák Imre, Dózsa László, Geréb Attila, Krausz Tivadar, Nagy László, Szemenyei-Kiss Tamás, Stöffán György, Szervátiusz Tibor, Vörös Pál) köre volt. Romhányi vezető szerepe vitathatatlan. A Jurta Színház rendszerváltást előkészítő műhely lett, hatásos politikai fórumokkal, protopártokkal. De civilek, köztük a Független Jogász Fórum is tartott itt sorsdöntő ülést.

A rendkívüli (nyolcvannyolcas) év fordulóján a „demokratikus” ellenzék kivonult a Jurtából, elkezdődött a magyar nemzeti érzelmű politikai csoportok ki-, illetve szélre szorítása. A kirekesztés első látványos stációja az Ellenzéki Kerekasztal (EKA)–Nemzeti Kerekasztal (NEKA) tárgyalások márciusi kezdete, ekkor a történelmi ellenzékiek és a jurtások már nem kívánatos politikai tárgyalók. A második csapás a radikálisokra a kormány választási kampányalapjának pártközi felosztásából való kihagyásuk, s ugyan ki látott már pénz nélküli választási kampányt...? A kirekesztettek próbáltak lázadva támadni, tiltakozni, tüntetni. Hasztalan. Létrejött az „ellenzék ellenzéke”, a radikálisok radikalizálódtak. Miközben a nyolcvankilences korhangulat radikálisabb volt, mint valaha. Végül, talán a heves tiltakozások hatására is, „bediktált”, papíron ki-, illetve bemutatott párttaglétszámok alapján csak kaptak pénzt, az akkori, 1990-es viszonyok közepette nem is keveset, több millió forintos összegeket.² Mégis mondhatták: későn és keveset.

A nemzeti radikális irányzat alakulástörténetét tovább bonnyolítják a jurtás belharcok. A Jurta színterén (1989. február–márciustól) megjelentek az egymással inkább már rivalizáló emigrációs vezérjelölt személyek, a történelmi (1947-es) ellenzék utódpártjai. Először (1989. március 4.) a Magyar Függetlenségi Párt (MFP), a Pfeiffer-pártiak kezdték a szervezkedést. A Sulyok Dezső egykori politikai környezetéhez tartozók (Hóka testvérek, Pongráz Ödön, Rajna Tibor) 1989. novemberben indultak. A harmadik történelmi „erő”, a Független Magyar Demokrata Párt (FMDP, Balogh-párt) 1989. májusban indult ugyan, de nem volt

²A Magyar Nemzeti Párt programjának irányelvei. 1989. szeptember 5. In: M. Kiss József–Vida István (szerk.): *Magyarországi pártprogramok 1988–1990*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2005. 780.

„tisztán” jurtás párt; viszont az első szabad országgyűlési választásokra szövetkezett többek közt a függetlenségi pártiakkal (Centrum Pártok Nemzeti Szövetsége néven). Útitárs szervezet volt a Fónay Jenő vezette Magyar Politikai Foglyok Országos Szövetsége (Pofosz), amely a Somogyi Keresztény Koalícióban indult a választásokon. A jurtás közegben politizált a plebejus-demokrata Krassó György is. A belső frontok egyike a történelmi-emigrációs és a magyarországi nemzeti radikálisok közt húzódott. A harc tétje az integráció volt, illetve az, hogy mely szervezet egyesíti a magyarországi jobboldali radikális hazafias erőket. A történelmi-emigrációs (szubkulturális) pártok „kilökték”, de legalábbis nem fogadták be a jurtás vezér(kar)t, ezért a Romhányi-körnek saját politikai szervezetet kellett létrehoznia. Alapítottak is mindjárt kettőt. Előbb a Magyar Nemzeti Pártot (MNP, 1989. július 15.) Bartal Ferenc elnökletével és Romhányi társelnökletével, majd az „antimarxista nemzeti koalíciót”, a Keresztény Nemzeti Uniót (KNU, 1989. október 14.), a teljes jobboldalt integrálni kívánó újabb pártot. Az MNP–KNU szervezetkettős nem működött jól, hamarosan belső konfliktusok robbantak ki az MNP-ben az öregek és a fiatalok közt, Romhányi László kizárólagos vezetésmódja miatt. A pártszervezés közben a jurtás kör a választási bojkottot (1990. február 23.) választotta, mivel nem tudtak készülni kampánytámogatás nélkül.³ Valójában inkább a hirtelen támadt pártáradat miatt, széles támogatóbázis híján. A történelmi ellenzéki szárny elindult a választásokon, és meg is bukott. A rendszerváltás közjogi kereteit kialakító MDF–SZDSZ-egyezség (1990. április 29.), a jobboldali koalíciós kormányalakítás (május 23.), a Göncz Árpád államfővé választását követő jurtás „újraszervezés” azt a látszatot kelthette, hogy lehet visszaút a nagypolitikai színpadra. Valójában az új demokrácia a nemzeti tábor rendszeren kívüliségét konzerválta, minden érdemi bázisépítés és -szélesítés reménye nélkül.

1990. június 4-én, miközben az első demokratikusan megválasztott Országgyűlésben is a trianoni békeszerződés hetvenedik érfordulójára emlékeztek, a KNU a Jurta Színházban Trianon

³Lásd a 2. ljt. Kétmillió forint támogatást kapott az MNP.

Fórumot rendezett.⁴ A Bazilikánál pedig mintegy félezer résztvevő előtt követelte „az első világháború békeszerződése alapelveinek felülvizsgálatát”. Egy távirati irodai beszámoló szerint a „szélsőséges megnyilvánulásoktól sem mentes” rendezvényen Romhányi László kijelentette: „a történelem igazságtalanságainak felszámolása minden nép jogos követelése”. A tüntetés a Várban, a Dísz téren folytatódott.⁵ A KNU antimarxizmusa mellé a revizionizmust is beemelte a vezetés. A gondolatkapcsolás önmagában nem jelentett történelmi-politikai újdonságot, a „nullpont” (1919 helyett 1956) azonban egyfajta ideológiai modernizációt mutat.

Ebből következőleg az unió újabb frontot nyitott, mely végeredményben éveken át tartó konfliktust eredményezett a majdani szabad demokrata főpolgármesterrel, Demszky Gáborral. Június 16-i kezdettel ugyanis, a Magyar Szabadságharcosok Világszövetségével közösen, meghirdették a rákoskeresztúri Új Köztemető (301-es parcellával szomszédos) 1945 utáni diktatúraáldozatok, köztük háborús bűntettek miatt elítéltek⁶ marad-

⁴ Romhányi László helyreigazítási kérelme. *Beszélő*, 1990. július 1. *Beszélő Online*. Forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/helyreigazitas-1> (Letöltve: 2012. 05. 14.); A KNU Trianon Fórumra felhívó plakátján egyebek mellett a „Igazságot Magyarországnak!”, vagy a „70 éve, hogy feldarabolták Magyarországot! Tiltakozz!” mondatok voltak olvashatók. *Szent Korona*, 1990. június 19. 4. A fórumon a szomszédos országokban élő magyarság számára területi autonómiát követeltek, emellett a románok, a magyarok és a szászok „egyenrangú részvételével”, svájci mintára önálló Erdély létrehozását sürgették.

⁵ Tüntetés Trianon ellen. 1990. június 4. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltas.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Kereszt%C3%A9ny+Nemzeti+Uni%C3%B3&sd=19890101&ed=19901231&sp=20&ni=293535&ty=1> (Letöltve: 2012. 03. 22.). A várban az MTI beszámolója szerint a „Magyarország Erdély nélkül nem ország!” és az „Állítsák vissza Nagy-Magyarországot!”, jelmondatok hallatszottak, majd az egyik szónok az európai integrációról szólva kijelentette: „Ez egy hamis illúzió, amely számunkra csupán a nemzeti identitás elvesztését s a magyarság fokozatos elsorvadását jelentené. Nem kell nekünk Európához csatlakozni, hiszen Európa itt van, a Kárpát-medencében.”

⁶ A 298-as parcellába többek között bori keretlegényeket temettek, emellett Kovács Tamás történész álláspontja szerint a Lukács Ferenc névvel jelölt, a 22. sorban lévő sírhely Szálasi Ferencet rejti, utóbbi tétel azonban nem nyert bizonyítást.

ványait is rejtő 298-as parcellájának a rendbetételét.⁷ A feltárás legfőbb támogatója a *Szent Koronában* rendszeresen publikáló, az MNP alapításában is részt vevő, hungarista múltú Bosnyák Imre (1913–1997)⁸ lett. A hivatalos engedély nélküli munka során 1992 elejéig mintegy négyszáz sírhelyet tettek rendbe.

A marginalizálódás újabb szakaszában – már az első szabad parlamenti választások után – ugyancsak integrációs igénnyel, a „nemzeti egység megteremtésének szellemében” jött létre a Magyarok Nemzeti Szövetsége (MNSZ), amelyről először a *Szent Korona* 1990. augusztus 22-i száma adott hírt.⁹ Az ugyancsak meglehetősen sikertelen KNU után az MNSZ vált a radikális jobboldal újabb ernyőszervezetévé. Az 1990-es év végén mindenesetre „az egységes politikai fellépést” szem előtt tartva, a pragmatikusabb működés érdekében kezdeményezték a KNU (november 26.)¹⁰ és az MNSZ (november 28.)¹¹ hivatalos bírósági bejegyzését. Mindemellett a *Szent Korona* címlapja őrizte az időközben (konfliktusok nyomán) „elhalt” MNP nevét is.¹² A nemzeti radikálisok szervezeti „ősformája” az MNP–KNU–MNSZ párthármas lett.

⁷ Közlemények, előrejelzések. 1990. június 14. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltasi.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Kereszt%C3%A9ny+Nemzeti+Uni%C3%B3&sd=19890101&ed=19901231&sp=20&ni=298563&ty=1> (Letöltve: 2012. 04. 20.).

⁸ Életútjának állomásairól bővebben lásd MARELYIN KISS József–TOLDI Lóránt: Forgószínpad. I. Romhányi László és a nemzeti-keresztény radikális jobboldal szerveződése (1987–1990). *Múltunk*, 2020/1. 192. 42. jegyzet.

⁹ Nem tag a Nemzeti Kisgazdapárt. 1990. szeptember 28. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltasi.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Magyarok+Nemzeti+Sz%C3%B6vets%C3%A9ge&sd=19890101&ed=19901231&sp=0&ni=337717&ty=1> (Letöltve: 2012. 05. 11.).

¹⁰ Fővárosi Törvényszék (továbbiakban FT) Pk. 64441/1990. ügysz. A Keresztény Nemzeti Unió bírósági iratai. Az 1990. november 26-ai alakuló ülés jegyzőkönyve.

¹¹ FT Pk. 64448/1990. ügysz. A Magyarok Nemzeti Szövetsége bírósági iratai. Az 1990. november 28-i alakuló ülés jegyzőkönyve.

¹² Sót, 1992. november 28-án megkezdődött az MNP újjászervezése Balázs István vezetésével, de már a POFOSZ-székházban, s amikor már Romhányi László öt hónapja vizsgálati fogságban volt. Az MNP egyébként 1997. november 5-én szűnt meg „végelegesen”. Lásd részletesen M. KISS József–HORVÁTH Zsolt–TOLDI Lóránt: *Jobboldali radikális mozgalmak és pártok Magyarországon, 1989–2010*. In: RÉFI Attila–SZIKLAI István: *Pártok, politika, történelem*. MTA–ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoport, Budapest, 2010.

A szervezetek közt hierarchia, személyi átfedés és munkamegosztás volt. A Jurta által kezdetben összefogott, a kilencvenes év nyarára már parlamenten kívüli politikai párt színeképe egyszerűsödött.

A két integrációs szervezet (KNU, MNSZ) alapszabálya csaknem teljes azonosságot mutatott, s inkább csak sejtetni engedte az unió és a szövetség viszonyát, a feladat- és hatáskörök megosztását. Eszerint az uniónak inkább az operatív feladatok jutottak, míg az eszmei-politikai irányvonal meghatározása az MNSZ kompetenciája lett.¹³ A két radikális szervezet immár hivatalosan is a „pártok, egyesületek, szervezetek, azonos szellemiségű mozgalmak” összefogása, valamint a pártpolitizálástól eddig távol maradók aktivizálása céljával működött. A jogi személyek tagságát is lehetővé tevő¹⁴ alapszabály értelmében a legfőbb szervezet a KNU esetében évente, az MNSZ esetében félévente összeülő, határozatait egyszerű szótöbbséggel hozó küldöttközgyűlés lett. A nemzeti szövetség a *Szent Korona* hetilapnál folyó munka irányítására ugyanakkor az elnökség tagjaiból, a társult jogi személyek képviselőiből, valamint a helyi szervezetek vezetőiből úgynevezett nemzeti bizottmányt hozott létre.¹⁵ Alapszabály szerint került sor a tisztségviselők megválasztására. Az unió elnöki tisztét Balogh András (1928) kapta, két alelnöke Fekete Ottó (egyben szóvivő) és Vörös Pál, főtítkára Pozsonyi Ottó¹⁶ építész lett.¹⁷

A nemzeti szövetségben öt társelnöki tisztség betöltéséről született döntés, amelyekre Benkó Alfrédot (1925), Virágh

¹³ FT Pk. 64441/1990. Alapszabály, valamint FT Pk. 64448/1990. Alapszabály. A KNU céljai között az „azonos szellemiségű mozgalmak koordinációja”, valamint a soraikba lépők „állampolgári és emberi jogainak érvényesítése volt”, míg a MNSZ alapszabálya a szervezet céljai között a „nemzeti egység” és a „nemzeti Magyarország” megteremtését emelte ki.

¹⁴ Uo. Az alapszabály értelmében a KNU-ba 1990. szeptemberig belépők alapító tagnak minősültek, míg az MNSZ esetében az alapító tagok belépésének végső dátuma 1990. december 31. volt.

¹⁵ FT Pk. 64448/1990. Alapszabály.

¹⁶ Pozsonyi Ottó építész, az 1989-ben, ugyancsak a Jurta Színházban alakult Magyar Feltalálók Egyesületének alapító tagja volt. Nevéhez négy szabadalom köthető. 2001-ben hunyt el.

¹⁷ FT Pk. 64441/1990. Az 1990. november 26-i alakuló ülésének jegyzőkönyve.

Jánost (1925), Szondy Györgyöt (1926),¹⁸ Bodrogi Imrét (1921) és Bosnyák Imrét (1913) választották meg.¹⁹ Szervezetek a határon túl is létrejöttek, a helyi vezetők azonban csak az országos elnökség jóváhagyásával foglalhatták el tisztségüket. A KNU bejegyzése december 7-én,²⁰ az MNSZ nyilvántartásba vétele pedig 1991. január 3-án²¹ történt meg.

A jurtás ellenzék a konzervatív-nemzeti kormánykoalíciót²² biztosította támogatásáról az önkormányzati választások előtt, viszont a második fordulót követő taxisblokáde idején (október 31.) kiadott közleményükben azonban már kemény hangon bírálták a „tavaszi nagytakarítást” és az „elszámoltatás törvénybe iktatását mellőző”, a „föld és más elrabolt tulajdon reprivatizációját” késleltető, „bizalmi válság” közepette működő kormányt.²³

November 6-án *Nemzeti követeléseink* címmel fogalmaztak meg tizenhat pontból álló radikális programot: a közigazgatás átvételét követelték (az MNSZ-bizottmányok által), szorgalmazták

¹⁸ Nemzeti Közszerzői Egyetem Egyetemi Központi Könyvtár és Levéltár (továbbiakban NKE EKKL) X. 46. fond Politikátörténeti iratok (RVGYA) 209. d. A Magyarok Nemzeti Szövetsége iratai. A Szondy György (aki állítása szerint ősei között tudhatta az azonos nevű, 1552-ben a török elleni várvédő harcban elesett drégelyi várkapitányt) választási plakátján feltüntetettek szerint 1956-ban újságíróként a Szénbányászati Minisztérium forradalmi bizottságának volt a tagja, majd Angliába emigrált. 1967-ben Drégelypalánkon kémkedésért letartóztatták. 1983-ban független békemozgalmat szervezett, amiért állásából elbocsátották.

¹⁹ FT Pk. 64448/1990. Az 1990. november 28-i alakuló ülésének jegyzőkönyve. Az alapszabály eredetileg hat társelnök megválasztásáról rendelkezett, a bejegyzést követő harminc napban kellett határozni a tiszteletbeli elnöki, két hónap múltán pedig az ügyvezető elnöki tisztség betöltéséről.

²⁰ FT Pk. 64441/1990. Bejegyző végzés. 6.Pk. 64441/1. sz. 1990. december 7.

²¹ FT Pk. 64448/1990. Bejegyző végzés. 6.Pk. 64448/2. sz. 1991. január 3.

²² Kiszagda választási nagygyűlés. 1990. szeptember 25. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltast.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Keresz%C3%A9ny+Nemzeti+Uni%C3%B3&sd=19890101&ed=19901231&sp=20&ni=336744&ty=1> (Letöltve: 2012. 04. 20.).

²³ A Magyarok Nemzeti Szövetségének nyilatkozata. 1990. október 31. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltast.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Magyarok+Nemzeti+Sz%C3%B6vets%C3%A9ge&sd=19890101&ed=19901231&sp=0&ni=349032&ty=1> (Letöltve: 2012. 05. 11.). Az MNSZ Csurka István vezetésével, „hiteles nemzeti erők részvételével” új kormány megalakítását követelte, és leszögezte: „a magyar népre nem terhelhető a múlt rendszer kormányai által felvett és elherdált dollármilliárdok és kamataik visszafizetése”.

a nemzettudat-kultúrát („magyar történelmet, nemzeti művészet”) és a sajtóformálást („érzés és irányítás”), a már nehezebben értelmezhető pontok (’56 vértelen befejezése, „rabolt” tulajdonok visszaszolgáltatása) mellett a trianoni és párizsi békeszerződés hatályon kívül helyezése is szerepelt benne.²⁴

1991 tavaszára Romhányi László pályájának „csúcására ért”. A szövetség április 22-i elnökségi ülésén az addig betöltetlen ügyvezetői tisztségbe helyezték. A tiszteletbeli elnök – ideológia-, kontinuitás- és kapcsolatmegjelenítőként – Bosnyák Imre lett.²⁵ Röviddel később – májusban – a szervezet részletes „válságkezelő” programját is közreadta, *Nemzeti Megmentési Program* címmel. Szerintük Magyarország „tudatos és mesterséges megnyomorítása” folyik, melynek célja, hogy a „rablótöke minél olcsóbban vásárolhassa fel Európa legjobb földjeit”. A „pártállam összes örökségét átvevő” Antall-kormányt is a vádlottak padjára ültették. A Nemzetközi Valutaalaptól és a Szovjetuniótól való függőség megszüntetését követelték. Közigazgatási reformot szorgalmaztak, melyben egyaránt „rehabilitáltak” volna a vármegyék, a járások, a törvényhatósági jogú városok intézményét. Az ország idegen megszállásának kezdete (1944. március) óta hozott törvények hatálytalanítása és az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívása mellett foglaltak állást. A Kárpát-medence népei összetartozásának eszményét a „Szent Korona-eszmeiséggel”²⁶ emelték magasabb szintre. A közbiztonság helyreállítása érdekében minden önkormányzatban katonaviselt férfiakból álló, a rendőrséggel együttműködő fegyveres nemzetőrséget szerveztek volna, ám még emellett is fel kívánták állítani a csendőrséget. Nemzeti piacgazdaságot kívántak építeni, ahol hét éven belül maradéktalanul leépítették volna az állami tulajdont, külföldiek számára azonban csak beruházási kötelezettséggel engedélyezték volna vállalataink privatizációját.

²⁴ *Szent Korona*, 1990. november 6. 3.

²⁵ FT Pk. 64448/1990. A Magyarok Nemzeti Szövetsége elnökségi ülése. 1991. április 22.

²⁶ A radikális mozgalmak által gyakorta hivatkozott „Szent Korona-eszmeiség”, a történelmi hagyományokhoz való visszatérés mellett egyfajta társadalmi terápiaként arra is lehetőséget kínált, hogy közjogi értelemben illegitimé tegyen minden, szocialista hatalom által okozott traumát és méltánytalanságot.

Az ország morális megújrodása mellett a gazdasági felemelkedésben is kulcsszerepet szántak a nyugati emigrációnak. A határon túli magyarság önrendelkezését „közeli törekvésnek” tekintették, a kettős állampolgárokat automatikusan szavazati joggal látták volna el. A távlati idea a „dunai nemzetek államközössége” volt.²⁷ A dokumentumban a jurtság nemzeti ellenzék ideológiáját foglalták keretbe. Számos írásba foglalt pontjuk a nemzeti radikális parlamenti (MIÉP, Jobbik) pártoknál,²⁸ valamint a hungarista (Györkös István-, Szabó Albert- és Ekrem-Kemál György-féle) mozgalmakban ideológiai alapvetésnek számított. Elsőként tették a jobboldali radikalizmus legitimációs alapjává az „elszabotált” rendszerváltást, és „tárták fel” az ország eladásításában ugyancsak érdekelt „kozmpolita rablótöke” természetét, amely fő mozgatójának a nagyhatalmak érdekeit, végső soron a nemzetközi zsidóságot, kiszolgálójának pedig az új politikai elitet tekintették. A jurtság „örökös” ellenzék a radikális politikai cselekvésre fogékony, kommunistaellenes közvélemény, továbbá a radikális jobboldali szavazóbázis megformálója lett.

Kriminalizálódás

A pártszaporodásban mérhető expanzió csalfa látszat. A Jurta Színház egésze is szubkulturális zárvánnyá vált, a bezárulásnak azonban hozadéka is lett. A kicsiny és széttagolt jobboldali radikális ellenzék offenzív, leleplező, felszabadító érzetet keltő belső mozgalom lett – saját hívei számára. Ettől fogva viszont Romhányi és köre a teljes államhatalommal került szembe, amely nyílt harcot hirdetett politikálása ellen, ezért folyamatos defenzívába kényszerültek. A kriminalizálódás legfőképp a Romhányi László által 1989. november 7-én nyilvántartásba vé-

²⁷ Magyarok Nemzeti Szövetsége Nemzeti Megmentési Programja. 1991. június. Forrás: <http://www.magtudin.org/Nemzeti%20megmentesi%20program.htm> (Letöltve: 2012. 05. 11.).

²⁸ A különböző „őrségek”, félkatonai alakulatok létrehozása a későbbi radikálisoknál is jellemző, például a Jobbik-féle Magyar Gárda 2007-ben. A csendőrség rehabilitálását mind a MIÉP, mind a Jobbik programjába foglalta.

tett *Szent Korona* hetilaphoz kötődött leginkább. 1990 őszétől a hungarista-nyilas hagyományok továbbvitelét felvállaló, emigráns körök támogatását is élvező *Új Híd* és *Szittyakürt* című lapok publicistáinak (Balogh Barna, Padányi Viktor és mások) állandó fóruma lett a *Szent Korona*, és lett szalonképtelen a legtöbb parlamenti erő számára. A lap által képviselt, a vádak szerint uszító és antiszemita nézetek ellen (első ízben) jogi eszközökkel lépett fel az államhatalom. A hetilap korabeli közbeszédben és a parlamentben már előzőleg is számos heves vitát kiváltó írásai miatt öt zsidó szervezet szeptemberben „közösség elleni izgatás” vádjával feljelentést tett a Fővárosi Ügyészségen.²⁹ Beadványukhoz tizenkét *Szent Korona*-cikket mellékeltek. Legfőbb ügyészségi utasításra elvégezték az 1990. január 1-jétől augusztus 30-áig megjelent írások tartalmi elemzését, s megállapították, hogy „számos cikk tartalmában irredenta, antiszemita, szélsőséges, ellenséges indulatok felkeltésére alkalmas, gyűlöletre uszító jellegű”.³⁰ A nemzeti ellenzék belső nyilvánosságának működése ettől fogva jelentősen nehezült. A Budapesti Rendőr-főkapitányság nyomozói november 28-án házkutatást tartottak a Jurta Színházban és Romhányi László lakásán, 29-én pedig Bosnyák Imrét, Geréb Attilát és Szabó Anitát is kihallgatták. Tiltakozásképpen a nemzeti ellenzéki pártok december 10-én nyílt levelet intéztek Antall József kormányfőhöz, valamint Göncz Árpád köztársasági elnökhöz. Abban „a kommunis-

²⁹ A Magyar Nemzeti Párt programjának irányelvei. 1989. szeptember 5. In: M. Kiss József-Vida István (szerk.): I. m. 780. A feljelentő szervezetek: Magyar Izraeliták Országos Képviselőlete, Magyar Zsidó Kulturális Egyesület, Munkaszolgálatosok Országos Egyesülete, Magyarországi Cionista Szövetség, Zsidó Diákok Magyarországi Szövetsége.

³⁰ Nyíri Sándor, a legfőbb ügyész helyettesének válasza Gadó György (SZDSZ) *Egyes szélsőjobboldali jelenségek tárgyában* címmel, a legfőbb ügyésznek címzett interpellációjára. 1991. május 7., Országgyűlés 98. ülésnapja. In: *Országgyűlési Napló*, 1991. 68–105. 7606. – Nyíri Sándor hozzáfűzte: „A [...] lefolytatott nyomozás által feltárt bizonyítékok az alapos gyanút megerősítették. A nyomozás megállapításai szerint egyes írások a magyar népet sértőek és lealacsonyítóak. Más írásokat pedig abból a célból jelentettek meg, hogy a román néppel szemben, illetőleg a zsidóság ellen gyűlöletet keltsenek. Ezért az ügyészség 1991. február 8-án, folytatólagosan elkövetett közösség elleni izgatás bűntette miatt vádiratot nyújtott be a Pesti Központi Kerületi Bírósághoz.”

ta diktatúrát idéző” politikai koncepciók eljárásnak nevezték a BRFK Gyorskocsi utcai „hírhedt” vizsgálati osztályának akcióját, amellyel a „parlamenten kívüli legerősebb ellenzékét” igyekszik ellehetetleníteni éppen az Antall-kormányzat.³¹

A *Szent Korona* elleni közösség elleni izgatás tárgyában indult eljárás 1991 késő tavaszán jutott bírósági szakba. Az első tárgyalás május 15-én a Pesti Központi Kerületi Bíróságon, Romhányi László, Stoffán György³² és Budai Kulcsár János vádlottak jelenlétében zajlott. Ezzel kezdetét vette a végső soron Romhányi politikai pályájának véget vető persorozat. A védelmet ellátó – ugyancsak az MNSZ-ben politizáló – Nagy László ügyvéd eljárásjogi kifogásában alkotmányellenesnek, a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságát sértőnek nevezte a közösség elleni izgatás tényállás-megállapítását.³³ Így a Romhányi-per egyúttal a demokráciában lehetséges szólásszabadság határmegállapításáról szólt, egy széles politizáló közönségnek.

³¹ *Szent Korona*, 1990. december 17. 10.; Egy valóban szabad Magyarországot követelünk! Parlamenten kívüli nemzeti ellenzéki pártok tiltakozó levele Göncz Árpádhoz és Antall Józsefhez. 1990. december 10. A tiltakozás aláírói: Magyar Nemzeti Szövetség, Magyar Nemzeti Párt, Magyar Demokrata Keresztény Párt, Magyar Legitimista Párt, Magyar Szabadságharcosok Szövetsége, Jurta, Keresztény Nemzeti Unió, Mártírok Igazságtételi Bizottsága, a *Szent Korona* szerkesztősége. „Antall József egy kirakatper felnagyításával kívánja ország-világ előtt igazolni: dühöng az antiszemizmus Magyarországon és demonstrálni óhajtja, hogy a Kormány milyen eréllyel tud rendet teremteni. [...] Másrészt a helyhatósági választások utáni katasztrofális belpolitikai és gazdasági válságról figyelemelterelésül szolgál egy ilyen kirakatper” – állt a Magyarok Nemzeti Szövetsége és a Keresztény Nemzeti Unió tiltakozó levelében.

³² A jurtások által ekkor már provokátornak és ügynöknek tekintett Stoffán György helyzete azért is volt sajátos, mert még 1990 nyarán szakított Romhányival és lapjával. 1990. szeptember 1-jén, a *Népszabadság* hasábjain megjelent interjújában a demokratikus lapszerkesztés elveinek figyelmen kívül hagyásával indokolta távozását: „Romhányi [...] saját véleményén kívül nem ad helyet másnak [...] a mások által írt cikkből is kiirtja az eltérő véleményt. Újságírói etikát és normát nem ismer [...] a stílusról és a nyelvtani szabályokról sincs értelme nála érdeklődni.” *Szent Korona*, 1991. május 22. 11. A lap maga idéz a *Népszabadságban* megjelenő interjúból. Romhányi László – eredeti – cikke megjelenését követően rágalmazási pert indított Stoffán György ellen, amelyet meg is nyert.

³³ NOVÁK Attila: *A demokrácia vadhajtsái. Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988–1998)*. Kézirat.

A jurtság ellenzék politikai működése és a jobboldaliak integrációja mindenesetre nem könnyítette meg a bíróság elé állított vádlottak helyzetét. 1990. október végén a KNU volt az első politikai formáció, amely felvette a kapcsolatot a cigányellenes atrocitások révén már országos hírnevet szerző egri bőrfejúekkel,³⁴ és tett kísérletet arra, hogy az unió „ifjúsági csoportjaként” betagozza őket a jurtság radikális jobboldalba.³⁵ A kísérlet kudarca ellenére Romhányi László köre továbbra is tartott fenn kapcsolatokat az utánpótlásnak kiszemelt bőrfejú fiatalokkal. 1990. október 23-án este a Rádió épületénél a felvonulókhöz csatlakozó kétszáz KNU-szimpatizáns között már feltűntek a bőrfejúek, akik tevékeny részt vállaltak az Ellenzéki Kerekasztal szervezetei által előző évben állított, az elesett forradalmárok emlékére kihelyezett tábla eltávolításában és összetörésében.³⁶ Az elszigetelődő, a

³⁴ A szkinhedmozgalom 1985-ben jelent meg a városban. Az egri bőrfejúek 1988 nyarán hozták létre első szervezetüket, Agria Skins néven. 1988 augusztusában arab turistákat bántalmaztak, majd 1989 őszétől egyre gyakrabban csaptak össze a helyi cigányság csoportjaival. Az 1990. szeptemberi, elsősorban romák lakta Csebokszári-lakótelep ellen tervezett támadás során a több száz fős szkinhedcsoportban már budapesti, miskolci és szegedi fiatalok is feltűntek. – Hogyan lehet dühkitörésből mozgalom? *Népszabadság*, 1995. január 10. A helyi csoport legnagyobb befolyással bíró vezetője a mozgalomban Royként emlegetett Sneider Tamás volt, aki 1992 és 1994 között ugyancsak szoros kapcsolatban volt a Független Kisgazdapárttal. Később a MIÉP, majd a Jobbik színeiben politizált, 2010-ben országgyűlési mandátumot is szerzett. MARELYN KISS József (főszerk.): *A 2010-ben megválasztott Országgyűlés almanachja*. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2012. 442.

³⁵ Bőrfej és kokárda. *168 Óra*, 1992. március 31. 10. „Konkrét eset volt – amelyet magam is kénytelen voltam átélni –, amikor az egri skinheadeknek éttermet béreltek. Erre nekik nyilván soha nem lett volna pénzük. Próbálták megalakítani a Keresztény Nemzeti Unió ifjúsági csoportját [...] Az illető Budapestről jött, lefoglalta ezeknek a gyerekeknek a Domus Áruház alatti éttermet [Expressz étterem], s ott vendégül látta őket” – emlékezett az esetre Lukács Tamás, a Kereszténydemokrata Néppárt egri országgyűlési képviselője.

³⁶ ROCKENBAUER Zoltán: Társadalmi ünnepek, tüntetések, sztrájkok az 1990-es esztendőben. In: KURTÁN Sándor–SÁNDOR Péter–VASS László (szerk.): *Magyarország politikai évkönyve 1991*. Ökonómia Alapítvány–Economix Rt., Budapest, 1991. 214–215. „Hét óra a Kossuth térre hirdetett fáklás nagygyűlésre már a szétrombolt márványtábla darabjait szorongatva, Vesszenek az arabok! Ruzsik haza! Nemzeti kormányt! Nem, nem, soha! kiáltozva érkeztek meg – a téren álló néhány ezer ember nagyobb megrökönyödésére. A szónoklatok alatt Erdély visszacsatolását követelték, antiszemita jelszavakat hangoztattak [...] A Keresztény Nemzeti Unió két nappal később, október 25-én, a Parlament előtti 56-os vé-

Jurta falain kívül támogató bázissal nemigen rendelkező nemzeti ellenzék 1991. március 15-i, Gellért-hegyi akciója torkollott kevés híján erőszakba. A Magyar Nemzeti Szövetség Petőfi téri, majd Nemzeti Múzeum előtti összejvetelének szónokai többek között a „nemzeti szimbólumokat gyalázó”, „kozmpolita internacionalisták újságíró strómanjait”, valamint a „nép vagyona ácsingózó amerikai plutokratákat és itthoni haszonlesőiket, a liberális-bolsevik kozmpolitákat” támadva tüzelték híveiket.³⁷ Délután aztán a száz-kétszáz főnyi (mások szerint néhány tucatnyi), bőrfejű fiatalokkal³⁸ kiegészült csoport érkezett a Gellért-hegyre, hogy elhelyezze a Szabadság-szobor helyére szánt Szent Korona-emlékmű alapkövét.³⁹ A szobor védelmében felsorakozó tucatnyi MSZMP-aktivista és a tüntetők között többszöri heves

rengzések ürügyén megismételte a botrányos tüntetést, persze akkor már »szűk családi körben«...»

³⁷ A magányos Robin Hood. *Vasárnapi Hírek*, 1991. március 17., valamint Szélsőjobbos tüntetők támadták a kormányt. *Népszabadság*, 1991. március 18. A jurta ellenzéki hívek „Vesszen Trianon!”, „Vesszen a kormány!” rigmusok közepe te vonultak a Petőfi-szobortól a Nemzeti Múzeumhoz, hol Romhányi László többek között kijelentette: „A szabad választások forgatókönyvét Moszkvában, Tel-Avivban és Amerikában írták!” Ugyanitt Siklósi András költő ismertette a nemzeti ellenzék tizenkét pontját. *Szent Korona*, 1991. április 10. 4.

³⁸ A jurtasok egyébként igen hullámzó kommunikációt folytattak a különböző szkinhedcsoportokkal való kapcsolatukról. Hol elismerték és felvállalták, hol tagadták az együttműködést, akár egyazon ügyel összefüggésben is. „Nem valóunk közösséget a tábla eltávolítóival, noha felkaroljuk a bőrfejűeket és a hajléktalanokat is” – nyilatkozta Romhányi László a *Népszabadság* 1990. október 25-i számában. SZIKRA Zsuzsa: A Jurta. *Mozgó Világ*, 1993/1. 93. Sőt, Bosnyák Imre azt is megkérdőjelezte, hogy a szervezni kívánt fiatalokat egyáltalán bőrfejűeként lehetne azonosítani: „Nem száz, hanem sokkal több mint száz gyerek volt a kezem alatt a Jurta Színházban. Csakhogy azok nem voltak skinheadek... tanulni jöttek, és meghallgatni a Magyarok Nemzeti Szövetségének programjában szereplő keresztény hitvallás és humanista erkölcs alapelveit.” Hecc... A politikai hajnövesztés trükkjei. (BARTUS László riportja.) *168 Óra*, 1995. március 7. 13–14.

³⁹ Szabadság-szobor/kontra Szent Korona. *Mai Nap*, 1991. március 17. A „szobordöntési” akciót a Keresztény Nemzeti Unió szórólapján előre meghirdette. A szovjet megszállás jelképének tartott Szabadság-szobor helyére a Szervatiusz Tibor által tervezett Szent Korona-emlékmű alapkövét kívánták elhelyezni. A szobor védelmében felsorakozó aktivisták között volt Thuránszky Éva, a „Szabadság-szobor lánya” is (édesanyja, Thuránszky Gaál Erzsébet volt az alkotást készítő Kisfaludy Stróbl Zsigmond modellje). A tervezett akcióval egyébként február 26-i ülésén a Fővárosi Közgyűlés kulturális bizottsága is foglalkozott,

szóváltás zajlott, majd a szervezők – elállva eredeti tervüktől – a Szent Gellért-szobrot jelölték ki az alapkötétel új helyszínéül.

Mindeközben Romhányi politizáló színháza megkísérelte újra színre vinni immár saját rendszerváltását. Az 1987–1989-ben használt fogalmakat (Fórum, Ellenzéki Kerekasztal) díszletként-kellékként igyekeztek újraértelmezni. 1991. május 13-án pártok feletti szervezetként alakították meg a Nemzeti Ellenzéki Kerekasztalt.⁴⁰ A Jurta-politikát jelezni hivatott, „nemzeti” előtag azonban – mint rövidesen világossá vált – önmagában nem bírt legitimáló erővel. A Jurtában rendezett (nyolcvannyolcas) fórumokra emlékeztetve a december 9-i⁴¹ és 23-i Nemzeti Fórumokon voltak mérleget az Antall-kormány kezdeti működéséről, majd fogalmazták meg követeléseiket. Hevesen támadták a „népképviselő elvét megcsúfoló” Országgyűlést, valamint a teljes rendszerváltó elitet.⁴² A színház falain kívül a radikális demokrácia fogalom avítottan, belterjesen, üresen csengett. A NEKA első soros elnöke Bátonyi Sándor,⁴³ a Szolidaritás Szakszervezeti Munkásszövetség

és törvénytelennek minősítette azt, ugyanakkor fontolóra vették a főalak mellett álló szövet katoná, illetve a cirill betűs feliratok eltávolítását.

⁴⁰ Tizenkét hónap krónikája. In: KURTÁN Sándor-SÁNDOR Péter-VASS László (szerk.): I. m. 433.

⁴¹ Közlemények, előrejelzések. 1990. december 7. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltas.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Magyarok+Nemzeti+Sz%C3%B6vets%C3%A9g&sd=19890101&ed=19901231&sp=0&ni=361160&ty=1> (Letöltve: 2012. 05. 11.). A Nemzeti Fórum felkért előadói között volt Szondy György, Benkó Alfréd, Pozsonyi Ottó, Romhányi László, Balogh András, valamint dr. Molnár Sándor, dr. Zoltán Zoltán, Schubauer Kálmán.

⁴² Nemzeti Fórum – sajtótájékoztató. 1990. december 9. *Rendszerváltás és az MTI*. Forrás: <http://rendszervaltas.mti.hu/Pages/News.aspx?se=1&wo=Kereszt%C3%A9ny+Nemzeti+Uni%C3%B3&sd=19890101&ed=19901231&sp=20&ni=361438&ty=1> (Letöltve: 2012. 04. 20.). „Az amerikai magyarság nemzeti erői kifizezik az ország hiteltartozását, azonnal talpra állítják hazánk nemzetgazdaságát, ha a nemzeti érdekeket képviselő nemzeti kormány alakul” – állt többek között a Nemzeti Fórum nyilatkozatában. A Magyarok Nemzeti Szövetsége rendezvényén ugyanakkor a résztvevők „felkérték az MDF, az SZDSZ, a Fidesz, az FKGP és a KDNP országos szervezeteit, hogy »a magyar nemzeti sorskérdések azonnali és radikális megoldása érdekében tegyék félre a pártoskodást, egységesen csatlakozzanak a Magyarok Nemzeti Szövetségéhez»”.

⁴³ A Munkásszövetség Bátonyi Sándor vezetése alatt többek között a Szabó Albert által elnökölt Világnemzeti Népuralmista Pártnak is helyiséget biztosított (XIII. ker., Forgách utca), ahol 1994. április 27-én Ekrem-Kemál György, Szabó Albert és a Magyar Nemzeti Arcvonalat vezető Györkös István sajtótá-

vezetője lett. 1991. június 7-i sajtótájékoztatójukon kinyilvánították a kormányzattal való tárgyalási szándékukat, elzárkózás esetén viszont – mint fogalmaztak – „a NEKA határozott célja az állampolgári engedetlenség kifejezésének szervezése és támogatása lesz”.⁴⁴ A Parlament előtti éhségstrájk ötlete eredetileg a NEKA július 2-án, a „cinikus, lélektelen és erőszakos, a rablást szentesítő” első kárpótlási törvény⁴⁵ elfogadása után merült fel.⁴⁶ Azt végül augusztus 25-én, az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló európai egyezmény Országgyűlés általi ratifikációját sürgetve,⁴⁷ az MNSZ nevében Romhányi László és tizenöt híve kezdte meg, és folytatta szeptember 13-ig. Céljuk a kárpótlási törvény okozta sérelmek nemzetközi bíróság elé vitele volt. Az új politikai elit és Romhányi viszonyát tovább mérgezte, hogy a Jurtában korábban politikai gyűléseket tartó szervezetek 1991 májusában arról szereztek tudomást, hogy a jurtás veze-

jékoztató keretében bejelentette a Magyar Hungarista Mozgalom megalakulását. Batoryi Sándor az 1996-ban életre hívott Trianon Társaság elnökségébe is bekerült, később – a balatonlellei szakszervezeti üdülő eladása miatt – áfacsalás és sikkasztás ügyében rendőrségi nyomozás folyt ellene. MARELYIN KISS József–HORVÁTH Zsolt–TOLDI Lóránt–ÖKRÓSI Dóra: Jobboldali radikális mozgalmak és pártok Magyarországon (1989–2014) In: EKERT Mária–MOLNÁR Attila Károly (szerk.): *Eszme és történet. A Molnár Tamás Kutató Központ tanulmánykötete 2014.* Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest, 2014. 429–499. 455., 457., valamint UDVARDY Frigyes: *A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1990–2009.* Forrás: <http://udvardy.adatbank.transindex.ro/index.php?action=nevmutato&nevmutato=B%C3%A1tonyi%20S%C3%A1ndor> (Letöltve: 2017. 03. 28.), továbbá: Állítólag 500 millió forintos kárt okozott a Szolidaritás szakszervezet volt vezetője. 2001. január 2. *Origo.hu* Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20010102allitolag.html> (Letöltve: 2012. 05. 30.).

⁴⁴ A Nemzeti Ellenzéki Kerekasztal sajtótájékoztatója. 1991. június 7. *MTI hírarchívum 1988–2012.* Forrás: <http://archiv1988-2005.mti.hu/Pages/HirSearch.aspx?Pmd=1> (Letöltve: 2012. 06. 04.).

⁴⁵ A Nemzeti Kerekasztal nyílt levele Antall József miniszterelnökhöz. 1991. június 17. *MTI hírarchívum 1988–2012.* Forrás: <http://archiv1988-2005.mti.hu/Pages/HirSearch.aspx?Pmd=1> (Letöltve: 2011. 06. 17.).

⁴⁶ A Nemzeti Ellenzéki Kerekasztal felhívása. 1991. július 2. *MTI hírarchívum 1988–2012.* Forrás: https://www.google.hu/#hl=hu&gs_lf=1&cp=6&gs_id=l&xhr=t&q=legitim&pf=p&output=search&scient=psy-ab&aq=legiti&aq=0&aqi=g4&aql=&gs_l=&pbx=1&bav=on.2,or_r_gc.r_pw_r_qf.,cf.osb&fp=e299a3c23612f1b9&biw=1280&bih=923 (Letöltve: 2012. 06. 04.). Az éhségstrájkot eredetileg július közepén tervezték megkezdeni.

⁴⁷ *Szent Korona*, 1991. szeptember 11. 2.

tó korábbi támogató nyilatkozatukat⁴⁸ felhasználva gyűjt pénzt itthon és külföldön. A Fideszhez, az SZDSZ-hez és az MDF-hez köthető „közéleti személyiségek” a sajtóban tiltakoztak, és jogi lépéseket helyeztek kilátásba.⁴⁹ Romhányi László körül emellett is valószínű perháló szövődött. Július 30-án a Budapest X–XVII. kerületi ügyészség – ugyancsak közösség elleni izgatás miatt – újabb vádiratot nyújtott be ellene, a bíróság pedig a már folyamatban lévő ügyekkel való egyesítést rendelte el.⁵⁰ Ráadásul ismét feljelentették, lapjában ugyanis – az Igazságügyminisztérium szerint – az ügyét addig tárgyaló bíró, Péntek László személyét „súlyosan sértő, gyalázkodó” cikket jelentetett meg.⁵¹ A szeptember 11-i tárgyalási napon így már új bíró, Gatter László elnökölt, aki szeptember 25-én alkotmánybíróvá (precedens) állásfoglalást kérve, felfüggesztette az eljárást.⁵²

Az ideológiai háttérépítés során a *Szent Koronában* teret kaptak a hivatalos nyelv- és történettudomány tételeit ignoráló, olykor ezoterikus jelleget öltő tanok és azok hirdetői. A szerkesztők rendszeresen helyet biztosítottak az emigrációs hátterű Turáni Akadémia közleményeinek,⁵³ de a jurtságok kapcsolatban áll-

⁴⁸ MARELYIN KISS József–TOLDI Lóránt: *Forgósínpad*. I. I. m. 179. 6. jegyzet idézi Solt Ottilia *Ez betyáregyüttműködés volt* interjúját, amelyben a politikusnő az 1991-es pénzügytörvény akcióról is mesél. Az új elit tiltakozó nyilatkozatát lásd SZIKRA Zsuzsa: I. m. 93–94.

⁴⁹ A tiltakozók között volt Hornyák Tibor is. SZIKRA Zsuzsa: I. m. 93–94. Hivatkozás a *Kurír* hetilap 1991. május 25-i számában megjelentekre.

⁵⁰ Elhalasztották a *Szent Korona*-per tárgyalását. *Népszava*, 1991. augusztus 10. Nagy László védőügyvéd szerint „az amúgy is gyenge lábakon álló vádat” akarták az újabb peranyaggal „megtámogatni”.

⁵¹ Az igazságügy-miniszter feljelentette a *Szent Korona* főszerkesztőjét. *Magyar Nemzet*, 1991. szeptember 11.; NOVÁK Attila: I. m. Nagy László a büntetőtanács tagjaival szemben elfogultsági kifogást nyújtott be, mivel – álláspontja szerint – az ügyet csak olyan tanács tárgyalhatta, amelyben zsidó vagy román származású tag nincsen. A bíróság mind a két kifogást elutasította.

⁵² NOVÁK Attila: I. m. Gatter László a következőképpen kért állásfoglalást: Megengedi-e az Alkotmány a sajtószabadság korlátozását, valamint nem mond-e ellent egymásnak a közösség elleni izgatás büntetési szabálya (Btk. 269.), illetőleg az alapvető emberi jogok, köztük is a szabad véleménynyilvánítási jog sérthetlensége (Alkotmány, 8. és 61.)?

⁵³ *Szent Korona*, 1991. április 10. 5. Az akadémia irányultságát elnevezésén túl témái és vizsgálati módszerei is jelezték (erre utal többek között az *Egyiptom és Etiópia északi részének magyar vonatkozású helységnévei* című írás).

tak az újturanista-újpogány közösséget szervező, hívei körében őrző Tokmak Karaul táltosként tisztelt Koppány nembéli Karaul Horvát fia János Györggyel⁵⁴ és Aranykopjásaival is. A kompilált világban mindez megfért a nemzeti fórumokon vendégeskedő, a politikai katolicizmust képviselő személyekkel, köztük a Szent Korona Társaság tiszteletbeli elnöke, Faddy Othmár ferences szerzetes fellépésével; mellette a saját politikai közösségében „a hungarizmus legjelentősebb modern kori tanítójaként” aposztrofált katolikus teológus Tudós-Takács János⁵⁵ is feltűnt.⁵⁶ Szintén vendége volt a fórumoknak a nemzeti emigráció politikai programjának szószólójaként fellépő⁵⁷ Endrédi Szabó Lajos is, akinek nevéhez ugyancsak kétes tudományos értékű „történeti” munkák⁵⁸ kötődnek. A Romhányi-kör emigrációs kapcsolatai nyomán a jurtás kommunikációban helyet kapott az „eredendő” bűnöket összefoglaló „elmélet”, a Rózsadombi paktum. A *Szent Korona* című lap ugyanis 1992 tavaszán, más adatok szerint októberben, s az utódlap, a *Magyar Feltámadás* tárta a magyar olvasóközönség elé a nemzeti radikális oldalon többször hivatkozott paktum húsz pontját. Az eredetileg 1992. február 20-án, az egyesült államokbeli Akronban működő *Amerikai–Kanadai Magyar Élet* című emigrációs lapban Dömötör Tibor lelkipásztor által (Bakos Gyula

⁵⁴ ILLES Anna: Hagyomány, vallás, identitás. Néprajzi közelítések az újtáltosság jelensége felé. In: HUBBES László–POVEDÁK István (szerk.): *Már a múlt sem a régi... Az új magyar mitológia multidiszciplináris elemzése*. MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 226. Lakóhelyén, Buzsák-Tatárváron közösségi és szakrális tereket kialakító Koppány nembéli Karaul Horvát fia János György őrző Tokmak Karaul táltos doboló szertartásaival bejárta Magyarországot, fő mondanivalója a magyarság megmaradása, hagyományainak őrzése s őseink tisztelete volt. A magyarság válsága fő okának a „zsidó-kereszténység” néven nevezett idegen hódítást tekintette. Közössége az Aranykopjások nevet kapta.

⁵⁵ Tudós-Takács János-emléknap. 2015. április 9. *kitartas.net*. Forrás: <http://kitartas.net/2015/04/09/emlekezes-tudos-takacs-janosra> (Letöltve: 2017. 03. 16.).

⁵⁶ *Szent Korona*, 1992. január 8. 2.

⁵⁷ Mit akar a nemzeti emigráció. *Szent Korona*, 1991. augusztus 21. 3.

⁵⁸ ENDRÉDI SZABÓ Lajos *Nemzettudat ébresztő igazságok és szándékos történelmi hazugságok* című kötete szerzői kiadásban, 2010-ben látott napvilágot.

álnéven) írt és dokumentumként közzétett iromány⁵⁹ a rendszerváltás „elmaradását” a nagyhatalmi egyezkedéssel és a kiválasztott hazai politikai szereplők alkujával magyarázta.⁶⁰ A történelmi munka viszonylag gyorsan bizonyította, hogy a Dömötör-féle publicisztika „paktumos elemei” a *Szent Korona* lapban sorra megjelentek. S tény, hogy Romhányi László 1991. novemberben és 1992. februárban kétszer is járt Akronban, de a húsz pont inkább a magyar (emigrációs) radikális jobboldal 1991–1992-es napirendjét tükrözi.

A Népligetből a Belgrád rakpartra

A Jurta nem mindig érthető szövetségi politikája mentén kapcsolódó szervezetek és személyek hálójára nem tette sikeresebbé a romhányista ellenzékét, inkább növelte elszigeteltségét. Romhányi László messianisztikus karakterével,⁶¹ világpolitikai magyarázataival viszont nehezen volt összeegyeztethető, hogy berendezkedjen egy szűk jurtás közösséget szolgáló politizálás-

⁵⁹ SZALAY Róbert: *A nemzeti emigráció és a rendszerváltás 1989–2013 – Ahogyan én láttam*. Szittyakürt Kiadó, Cleveland, 2015. 90. Szalay Róbert nem is mulasztja el méltatni a „nemzeti emigráció elszánt felderítőmunkáját”, amelynek „eredményeképpen került nyilvánosságra” a „dokumentum”.

⁶⁰ ABLONCZY Balázs: *Trianon-legendák*. Jaffa Kiadó, Budapest, 2010. 137–141. A hol 1989. március 15-i, hol 1991. március 15-i keltezéssel közölt paktum szerint tizenhárom közéleti férfiú (köztük Antall József, Boross Péter, Göncz Árpád, Horn Gyula, Paskai László, Pető Iván és Zoltai Gusztáv), az izraelita egyház, valamint a szovjet, az amerikai és az izraeli titkosszolgálat döntött a magyarországi rendszerváltás forгатókönyvéről. A „jegyzőkönyv” lényege: mindenmű szovjet- és zsidóellenes tevékenység akadályozása, kommunista párttagok mentesítése, sőt, kommunisták hatalom- és vagyonátmentése, a trianoni utód-államok iránti barátságos külpolitika, hadsereg-leépítés, az '56-os forradalom reformkommunista jellegűnek beállítása, a zsidóság kártalanítása stb. Bár a „dokumentum” utólagos kompiláció, mégis érdekes lehet a hamisítvány szellemi-ideológiai gyökérzete, utóélete.

⁶¹ *Szent Korona*, 1990. május 9. 3. „Annyi bizonyos, ha nincs Jurta, nincs 1988. január 30-ai Fórum; ha nincs Fórum, nincs berlini falledöntés, Prágai fordulat [...] Hát így függnek össze a dolgok itt Közép-Kelet Európában.” „Aznap [1988. január 30-án] indult el a kelet-európai dominó elv” – értékelte nem éppen visszafogottan Romhányi László színházának rendszerváltás(ok)ban betöltött szerepét és jelentőségét.

ra, a demoralizáló periferikus létre. Az FKgP Torgyán-féle szárnyának 1991-es radikalizálódása pedig újabb esélyt kínált arra, hogy a jurtás programmal bekapcsolódhasson a politikai főszordorba. És talán még ennél is többet, a vágyott politikai legitimációt is elérje.

Annak ellenére is így volt ez, hogy a kiscgazdapárt vezetését magához ragadó Torgyán József pártelnök a mezőgazdasági reprivatizáció kudarcát követően meglehetősen elszigetelt helyzetbe került az Országgyűlésben. A több szárnyra szakadt, ezért összezsugorodott pártja az MDF koalíciós partnereként sajátos belső ellenzéki politikát folytatott.⁶² Ennek okát a pártelnök híve, Győriványi Sándor foglalta össze: az 1990. áprilisi MDF–SZDSZ-paktummal a demokrata fórum által elkövetett „szószegés” ellehetetlenítette a kiscgazdák programjának homlokterében lévő reprivatizációt, így akadályozva a valódi rendszerváltást.⁶³ Az FKgP a kiscgazda képviselők többségének („harminchármas”) szándéka ellenére 1992 februárjában a koalícióból is kilépett. A szervezet utcai megmozdulásokkal és nagygyűlések rendezésével a parlamenten kívüli politizálásra helyezte a hangsúlyt, egyre hangsúlyosabbá téve a radikális-populista jelleget. Az 1992. januári nagyválasztmányon pedig a pártalkotmány módosításával a vezérelvű pártirányítás jogi alapja is megteremtődött.⁶⁴

A kérlelhetetlen rendszerváltóként tisztelt, elitellenes „populista” retorikát folytató Torgyán József személye és radikalizálódó pártja vonzó lehetett a jurtások számára. Az „elszabotált rendszerváltás” gondolat tömeges terjesztésére a Jurtának a szűkös erőforrás és a médiabefolyás hiánya miatt nem lett volna módja; sem a Romhányi-féle „intellektuális” radikalizmuson, sem a szubkulturális csoportok utcai megmozdulásain keresztül. A népligetieknek kedvező, történelmi gyökerű és hitelességű parlamenti párttal való „társulás” a politikai karantén lebontásával kecsegtetett. Hogy az FKgP megítélése a Belgrád rakparton túl

⁶² BENKÓ Péter: *A Független Kiscgazdapárt (1988–2000)*. Politikatudományi szorozat. Villányi úti könyvek, Budapest, 2000. 95.

⁶³ GYŐRIVÁNYI Sándor: *A Kiscgazdapárt regénye a kezdetektől napjainkig*. Útmutató Kiadó, Budapest, 1995. 80.

⁶⁴ BENKÓ Péter: I. m. 104.

már távolról sem volt kedvező, akár a rokonsági érzést is erősíthette a jurtásokban. Romhányi László számára a rendszerváltás célján túl másodlagos kérdéssé vált, hogy a pragmatikus és konfrontatív kisgazda politizálás kizár minden kölcsönösséget az Országgyűlésen kívüli mozgósítási képességgel bíró párttal. A jurtás szervezetek és a kisgazdapárt kapcsolata mindenesetre 1992-ben már nem volt előzmény nélküli. A szövetség és az unió meghatározó politikusai közül az első szabad választások idejétől többen a kisgazdapártban folytatták a politizálást,⁶⁵ vagy már azt megelőzően is FKgP-tagsággal bírtak. Az MNP alapszabálya nem is tiltotta kategorikusan a kettős tagságot, a KNU mint „választási párt” nem szabályozta a kérdést. Így, a kettős tagság lehetőségével, a jóval nagyobb kisgazdapárt, ha érdekei úgy kívánták, „kiszervezhette” a Jurtá politikai erőforrásait.

A kapcsolatfelvétel, habár a *Szent Korona* a kisgazdapárt föld-reprivatizációs elképzeléseit már 1990 nyarán üdvözölte, októberre esett. Ekkor az MNSZ és az FKgP ferencvárosi szervezete közleményben nyilvánította ki szándékát a politikai tevékenység összehangolására.⁶⁶ A kerületi pártszervezet nem véletlenül vált a kisgazda radikális integrációs kísérlet laboratóriumává, egyes adatok szerint itt nemcsak az újpogányság képviselői kaptak teret, de bőrféjű fiatalok is szervezkedtek.⁶⁷ 1991. február 9–10-én, a kisgazdák által rendezett Szegedi Nemzeti Napok elnevezésű rendezvényén a jurtások részéről Romhányi László és Siklósi András is fellépett, egyebek mellett az „idegen kultúrszenny áradatáról” előadást tartó, a *Hunnia* című lapot szerkesztő-író Kunszabó Ferenc, valamint az „ósi hitvilágról” értekező Polner Zoltán társaságában.⁶⁸ Az esemény világosan mutatta, hogy a torgyáni integrációs politika igyekszik kiterjeszteni befolyását a radikális jobboldalra. A Jurtá márciusi, „Torgyán József igazsága

⁶⁵ Bosnyák Imréről már esett szó, de az FKgP-ben kezdett politizálni az MNSZ egyik társelnöke, Benkó Alfréd, az MNSZ rendezvényeinek gyakori szónoka, Siklósi András pedig 1990-ben a párt egyéni képviselő-jelöltjeként lépett fel Szegeden.

⁶⁶ *Szent Korona*, 1990. október 16. 2.

⁶⁷ BARTUS László: *Jobb magyarok – a szélsőjobb útja a hatalomhoz*. Szerzői magánkiadás, Budapest, 2001. 133.

⁶⁸ *Szent Korona*, 1991. február 14. 5.

mellett tüntető” V. nemzeti fóruma már egyenesen a radikalizálódó, a pártirányítás megszerzésére irányuló torgyáni politika eszköze lett. Akkor Lányi Zsolt, a Nemzeti Kisgazdapárt egyik vezetője kifejtette: „A kisgazda egység megteremtése csak Torgyán József győzelme esetén lehetséges! Ha Torgyán lesz a pártelnök!”⁶⁹ A *Szent Korona* ettől fogva rendszeresen közölt írásokat nemzeti kisgazda (Lányi Zsolt, Boross Imre) politikusoktól. Az együttműködés az 1991. augusztus–szeptemberi éhségstrájktól kezdődően más demonstrációkra is kiterjedt.⁷⁰ 1992. április 25-re pedig a KNU és a NEKA névleg is csatlakozott a Torgyán József pártelnök által meghirdetett, előbb *Harag napjára*, majd *Lehetőségek napjára* kereszttelt kormánykoalíció-ellenes tömegtüntetéshez.⁷¹ Röviddel később, május 31-én – a hősök napja hagyományának felelevenítésével – a Romhányi László letartóztatása előtti utolsó tömegrendezvényre került sor a Jurta Színházban, majd a rákoskeresztúri köztemetőben.⁷² Annak társszervezője az ugyancsak kisgazda összeköttetésekkel bíró,⁷³ Karaul Horváth fia János György vezette Aranykopjás⁷⁴ közösség volt. Az összejövetel elsődleges célja a Mártírok Igazságtevő Bizottsága által a 301-es és a 298-as parcella közé emelt székelykapu felavatása volt, amelyre „ökumenikus” istentisztelet⁷⁵ keretében került sor.⁷⁶

⁶⁹ *Szent Korona*, 1991. április 3. 3.

⁷⁰ Az éhségstrájkhoz résztvevőként és szimpatizánsként a jurta belső sajtó szerint sem csatlakozott több mint háromszáz személy. A lap ellenben hosszú listán sorolta fel a kezdeményezést támogató fővárosi és vidéki kisgazda szervezeteket. *Szent Korona*, 1991. szeptember 11. 3.

⁷¹ Az FKGP elnöke és a Nemzeti Ellenzéki Kerekasztal képviselőinek tárgyalása. 1992. április 10. *MTI hírtárchivum 1988–2012*. Forrás: <http://archiv1988-2005.mti.hu/Pages/HirSearch.aspx?Pmd=1> (Letöltve: 2012. 06. 05.).

⁷² Hősök napja a Jurta Színházban. *Magyar Hírlap*, 1992. június 1. 7.

⁷³ A többek között östörténeti kutatással foglalkozó szervezet akkortájt az FKGP ferencvárosi irodájában is rendszeresen gyűlésezett. BARTUS László: I. m. 133.

⁷⁴ „A bőrféjűeket a rendőrség biztosította a Kossuth téren.” Interjú Szóke Istvánnal, a Független Honvédhagyomány-őrző Szervezet parancsnokhelyettesével. *Magyar Hírlap*, 1992. november 2. 5. Szóke István állítása szerint a Karaul Horváth fia János György vezette Aranykopjások tagságának egy része a Ferencváros-drukkerek közé tartozó bőrféjűekből verbuválódott.

⁷⁵ Az istentiszteleten az izraelita egyház képviselői nem vettek részt.

⁷⁶ CSAPODY Tamás: Felmagasztosult keretlegények. *Népszabadság*. Hétvége, 2007. november 24. 2–3. A székelykapu-avatáson – a lap szerint – a sajtó és

Alig két hónappal később (1992. július 21.) a válófélben lévő⁷⁷ Romhányi Lászlót halált okozó testi sértésre való felbujtás alapos gyanújával előzetes letartóztatásba helyezték. A rendőrségi vizsgálat szerint egy pénzlopással gyanúsított, Jurtában dolgozó hajléktalant az ő utasítására annyira megverték, hogy az belehalt a sérüléseibe.⁷⁸ Romhányi hiába hivatkozott politikai koncepció eljárásra, ettől fogva rohamosan csökkent befolyása politikai művének jövőjére. Az ügyben nyilatkozó Pálos László, a Magyar Legitimista Párt elnöke már egyenesen úgy nyilatkozott: a Jurtából való kényszerű távozás esetén az FKGP Belgrád rakparti székházába szívesen befogadják a nemzeti szövetséget.⁷⁹ A színházépületből való „kilakoltatásra” rövidesen valóban sor került. Az ott székelő, Geréb Attila vezette Magyar Színkör ugyanis már 31-én az épület elhagyására szólította fel a Romhányi Lászlóhoz köthető politikai szervezeteket (KNU, MNSZ).⁸⁰ A kialakult helyzetben a nemzeti szövetség szeptember 27-i, még a Jurtában rendezett rendkívüli közgyűlése hosszas vita után a korábban kereskedelmi vezetőként dolgozó, 1992 elejéig az SZDSZ-ben,

mintegy kétszáz fő előtt, 1992. május 31-én Romhányi László, valamint Bosnyák Imre mondott ünnepi beszédet. A főváros vezetésének nyomására, megakadályozandó, hogy az erkölcsi rehabilitáció a kivégzett nyilasokra is kiterjedjen, a székelykaput rövidesen áthelyezték a 298-as parcella elé.

⁷⁷ Siklósi András szerint a Belügyminisztérium a feladattal egy fiatal csinos rendőrnőt megbízva fogott befolyásszerző műveletbe, aki igyekezett Romhányi László közelébe férkőzni. Nem is sikertelenül, hiszen a Jurta vezetője és a rendőrnő között „szerelmi” viszony szövődött. SIKLÓSI András: Romhányi László emlékezete. *Nemzeti Internet Figyelő*, 2010. október 16. Forrás: <http://internetfigyelo.wordpress.com/2010/10/16/romhanyi-laszlo-emlekezete/> (Letöltve: 2012. 03. 04.).

⁷⁸ A napvilágot látott hírek szerint Romhányi László és köre a 298-as parcella rendben tartására fogadta fel a környékbeli hajléktalanok egy csoportját, akik egyike, a rendőrségen is feljelentett, de bizonyítékok hiányában szabadon engedett harminchét éves férfi, százezer forint ellopásának gyanújába keveredett. Ezt követően önkényes vallasásra került sor a Jurta Színház pincéjében, amelybe az áldozat végül belehalt. – Romhányit őrizetbe vették. *Mai Nap*, 1992. július 21.

⁷⁹ Csapás a szélsőjobbra. *Népszabadság*, 1992. július 23.

⁸⁰ FT Pk. 64448/1990. Bosnyák Imre és Balázs István Fővárosi Bírósághoz intézett levele. 1992. szeptember 21.

majd az FKgP-ben politizáló Móré Csaba Józsefet⁸¹ választotta ügyvezető elnökké. Bosnyák Imre, idős korára való tekintettel – bár neve a mozgalom vezetőjeként is felmerült – ismét csak tiszteletbeli elnöki megbízatást vállalt.⁸² Az elnökség tagjaivá Horti Lászlót, Latzkovits Andrást, Balázs Istvánt,⁸³ Siklósi Andrást, valamint a Kommunizmus Üldözötteinek Szövetségét megalapító, magát a hungarizmus mellett elkötelező Ekrem-Kemál Györgyöt (1946–2009) választották. Az MNSZ hivatalosan is az FKgP „védnöksége” alá került, új székhelye ugyanis a kiscgazdapárt VII. kerületi, Nefelejcs utca 53. alatti irodája lett.⁸⁴

A minden hónap utolsó vasárnapjára meghirdetett nemzeti fórumoknak pedig egyenesen a Belgrád rakparti kiscgazda székházban biztosítottak helyszínt. A *Szent Korona* utódjaként 1992. októberben Bosnyák Imre főszerkesztésében induló *Magyar Feltámadás* mindeközben Siklósi András és Móré Csaba József írásai nyomán félhivatalos kiscgazda hetilappá vált, amelynek a szerkesztése már ugyancsak a Belgrád rakparton⁸⁵ folyt. Az újraerősödött Torgyán-féle kiscgazdapárt a kis jobboldali, a Jurta-körbe csoportosuló radikálisok és egyes '56-os szervezetek összefogására 1993. március 11-én Keresztény Nemzeti Összefogás

⁸¹ Móré Csaba József 1989-ben az Alkotó Képzőművészek és Írók Országos Szövetségének alapítója volt. 1990-ben Fidesz–SZDSZ közös jelöltként önkormányzati képviselővé választották a VII. kerületben. 1992-ben a „rendszer váltás programjának beteljesíthetlensége okán” kilépett a pártból, és még abban az évben a Független Kiscgazdapárthoz csatlakozott. 1996–2002 közötti az erzsébetvárosi szervezet elnöke volt.

⁸² FT Pk. 64448/1990. A Magyarok Nemzeti Szövetsége 1992. szeptember 27-i rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve. A Romhányi László személyét illető két álláspontot Fekete Ottó, valamint Bosnyák Imre közgyűlésen elhangzott véleménye reprezentálta. Előbbi szerint: „amíg Romhányi László elnök, nincs jogunk új elnökséget választani”, míg az ügy „női főszereplőjének ténykedéséről” is szót ejtő Bosnyák Imre úgy vélte: „Romhányit el kell felejtenünk”.

⁸³ A Bosnyák Imre fémjelzte vezetés politikájával azonosulni nem tudó, Balázs István vezette Magyar Nemzeti Párt kivált az MNSZ-ből, és *Riadó* néven Romhányi Lászlót támogató folyóiratot indított. A lap 1993. január 11-én megjelenő első számának felütéseként olvasható: „Handabandázó akarnokok verték bilincsbe a Jurtát!” *Riadó*, 1993. január 11. 3.

⁸⁴ FT Pk. 64448/1990. Az új székhelyet és a képviselő megváltozását bejegyző végzés. 6. Pk. 64448/7. sz. 1991. december 7.

⁸⁵ BARTUS László: I. m. 159.

néven politikai ernyőszervezetet is létrehozott.⁸⁶ Annak közvetlen irányítására – főtítkári tisztségben – a teljhatalmú pártelnök politikai bizalmasa, Lányi Zsolt (1929–2017)⁸⁷ 1945-ös „öskisgazda” kapott megbízást.⁸⁸

Az 1993. február 8-án, az időközben újrainduló *Szent Korona*-perben első fokon hat hónapi felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt⁸⁹ Romhányi Lászlónak még ugyanazon év december 9-én – a hajléktalan férfi halálával végződött ügyben – felbujtóként négyéves börtönbüntetéssel is szembe kellett néznie. A KNU–MNSZ vezérének bukása⁹⁰ után, a kisgazdapárt „fogságában” az MNSZ gyorsan elveszítette a bázisát és a politikai jelentőségét. Mint az 1994-ben már úgyszólván csak névleg létező MNSZ vezetésére igényt formáló Iker László is megjegyezte: „az MNSZ Romhányi letartóztatása után széthullott, működése megbénult”. A szövetség működésének felújítására, és a nemzeti fórumok ismételt

⁸⁶ A Jurta köré csoportosuló radikálisokat saját táborába terelni szándékozó Torgyán József 1993. március 24-én, a Nap TV adásában már úgy nyilatkozott, hogy a Keresztény Nemzeti Unió szervezetileg is betagozódott az FKGP-be. Lásd M. KISS JÓZSEF–HORVÁTH ZSOLT–TOLDI LÓRÁNT: I. m. 285.

⁸⁷ A székeljudvarhelyi születésű politikust már korábban is füzte ideológiai kapcsolat a Jurtához, hiszen 1991–1992-ben a Szent Korona Társaság alelnöke volt, később a Magyar Nemzeti Írók Közössége alapító tagja lett. 1992 őszétől, a pártelnök elleni puccs idejétől újpesti, majd pár hónappal később budapesti pártelnök, az elnök és a főtítkár szóvivője, 1993-tól az országos pártvezetőség tagja, 1994-től pedig fővárosi mandátummal országgyűlési képviselő lett. MARELYIN KISS JÓZSEF (főszerk.): *Az 1998-ban megválasztott Országgyűlés almanachja*. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2001. 288–289.

⁸⁸ SERES László–VAS Gábor: Isten, haza, anyád! – a Független Kisgazdapárt, mint politikai kultúra. *Élet és Irodalom*, 2001. február 2. 7–8. Az írás kitér arra is, hogy az 1992. júniusban Torgyán József kisgazda pártelnök megbuktatására szervezett, az elnök által utóbb „pancserpuccsnak” keresztelt hatalomátvételi kísérlet résztvevői közül a „rájuk támadó botos emberekben” többen a Jurtához kötődő személyeket vélték felismerni.

⁸⁹ NOVÁK Attila: I. m. A tizenöt tényállás közül hat bűncselekményét állapították meg, Romhányi Lászlót három rendbeli közösség elleni izgatás és egy rendbeli hivatalos személy megsértése büntetőben találták bűnösnek.

⁹⁰ M. KISS JÓZSEF–HORVÁTH ZSOLT–TOLDI LÓRÁNT: I. m. 286. A *Riadó* fentebb említett, 1993. január 11-i számában az ítelet előtt álló Romhányi László még belső aknamunkára igyekezett felhívni a tagság figyelmét: „Távollétem alatt új urak garázdálkodnak a Jurtában! [...] Geréb Attila – ez az Erdélyből idevándorolt színész – és gyanús társai kiűzték a Jurtából a Magyarok Nemzeti Szövetségébe tömörült keresztény, nemzeti szervezeteket! A Szent Koronát is tönkre tették!”

szervezésére az utolsó – sikertelen – kísérlet 1995 végén⁹¹ történt. A politikai tér átalakulása következtében a jobboldali radikális kultúrát politikává formálók összefogásában aligha juthatott szerep a bázis és téma nélkül maradt MNSZ-nek. A Torgyán József pártjával való együttműködés a szétesést eredményezte. A kisgazda pártelnök úgy integrálta ugyanis a kispártokat és csoportokat, hogy erőforrásaikat, kapcsolatrendszerüket, témákat kinyerve felszámolta azokat. Romhányi László mentális megroppanásához a magánéleti válság és a börtönévek mellett hozzájárult politikai küldetésének kudarca, önsorsrontása.⁹² Előbb a rendszerváltó ellenzék „támogatójaként” került platformon kívülre, majd a többpártrendszerben került versenyhátrányba, végül fő művéből, a Jurtából is kiszorult.⁹³

Összegzés

Romhányi László jobboldali radikális ellenzéki működése a rendszerváltozás fontos része. A nemzeti radikalizmus túlélte a népligeti hazafias politikai szervezeteket, a *Szent Koronát* és a főszervezőt, a gyors lefolyású betegségben, 2005-ben elhunyt Romhányi Lászlót. Egy pálya- és harcostárs a Jurta-vezetőről így fogalmazott a nekrológban: „azok is méltatlanul »elfeledték«, akik rengeteget köszönhetnek neki”⁹⁴

⁹¹ BARTUS László: I. m. 167.

⁹² Az egykori szövetséges, Bátonyi Sándor úgy fogalmazott: „A közvéleménybe beleivódott, hogy ha egyszer valaki politikai szerepet vállal, és azt meg is szenved, akkor azért »jár neki valami«. Romhányiék csapatában sok olyan ember van, aki úgy gondolja, hogy őt utólag méltánytalanság érte. Romhányiék – úgy érzem – valamiféle »szent révületbe« hajszolták magukat.” *Kurír*, 1992. július 23. 5.

⁹³ Röviddel halála előtt, 2003–2004-ben egy periferikus, európai uniós csatlakozást megakadályozni szándékozó mozgalomban való részvétellel kísérelt meg visszatérni a politikai életbe, ez azonban újabb kudarcot hozott a számára. Az Alkotmányos Jogfolytonosságot Helyreállító Nemzetgyűlés szervezőinek állásfoglalásai, dokumentumai. Forrás: <http://fennmaradas.uw.hu/nemzetgyules.html> (Letöltve: 2017. 04. 02.).

⁹⁴ Romhányi László emlékezete. Nemzeti Internet Figyelő portál. 2010. október 16. <http://internetfigyelo.wordpress.com/2010/10/16/romhanyi-laszlo-emlekezete/> (Letöltve: 2012. 03. 04.).

A magyar jobboldali radikalizmus rendszerváltástól számított harmincéves történetében teljességgel bizonyítottnak látjuk az ideológiai-politikai folytonosságot, továbbá a szervezeti tagoltságot.⁹⁵ A szerzők tehát maguk is próbálják hosszú és rövid távú rekonstrukciókkal megérteni a mába-máig nyúló ideológiai, politikai és szervezeti folyamatokat, amelyek első látásra is nyilvánvalóak. Az iromány időszerű.⁹⁶

⁹⁵ Egy korábbi dolgozatunkban – *Jobboldali radikális pártok és mozgalmak Magyarországon 1988–2014* – szám és név szerint negyvenöt jobboldali radikális szervezetet azonosítottunk, azóta ez a szám elérte az ötvenet.

⁹⁶ Szelényi Iván (sokadik definícióként) nemzeti radikálisoknak azokat nevezi egy rövid cikkében, „akik a homogén etnikumnak felfogott nemzetet radikálisan a társadalmat alkotó egyének fölé helyezik”. S definíciójából le is vezeti az „Európa posztkommunista félperifériáján” létező illiberális nemzeti radikalizmusokat, amelyek fontos funkciót töltenek be. A gyökerek mélyek, legalább harminc évre vagy még többre nyúlnak vissza. A nemzeti radikálisok által azonosított problémák valóságosak, bázisuk állandó, jelenlétükkel tartósan számolhatunk. *Népszava*, 2018. január 30.